

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 971/11
Željko VRAČIĆ
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući 4. listopada 2011. godine u vijeću u sastavu:

Anatoly Kovler, *predsjednik*,

Nina Vajić,

Peer Lorenzen,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen dana 8. prosinca 2010. godine,

nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, g. Željko Vračić, hrvatski je državljanin srpskog porijekla rođen 1967. godine i živi u Branjinom Vrhu, Srbija.

A. Okolnosti predmeta

Činjenično stanje predmeta, kako ga je iznio podnositelj zahtjeva, može se sažeti kako slijedi.

Dana 25. rujna 1992. godine donesen je Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske.

1. Prvi kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva

Dana 29. kolovoza 1994. godine pokrenuta je istraga pred Vojnim sudom u Osijeku, na zahtjev Vojnog tužiteljstva u Osijeku, u odnosu na podnositelja zahtjeva i veliki broj osoba optuženih za oružanu pobunu koja se navodno dogodila u Općini Beli Manastir.

Podnositelj zahtjeva tvrdi da nije znao za taj postupak.

Dana 24. rujna 1996. godine stupio je na snagu Zakon o općem oprostima koji je propisao da se na sva kaznena djela počinjena u vezi s ratom u Hrvatskoj u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine, osim djela koja predstavljaju teške povrede humanitarnog prava ili ratne zločine, uključujući i kazneno djelo genocida, primjenjuje opći oprost.

Na zahtjev Vojnog tužiteljstva u Osijeku istražni sudac Županijskog suda u Osijeku je dana 3. prosinca 1996. godine obustavio istragu na temelju Zakona o općem oprostima.

2. Drugi kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva

U međuvremenu je policija iz Belog Manstira dana 14. rujna 1994. godine podnijela kaznenu prijavu Županijskom državnom odvjetništvu u Osijeku protiv osam osoba, uključujući podnositelja zahtjeva, u kojoj se navodi da je podnositelj zahtjeva sudjelovao u činu genocida. Dana 18. lipnja 1996. godine Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku zatražilo je od Županijskog suda u Osijeku da pokrene istragu.

Istoga je dana Županijski sud u Osijeku pokrenuo takvu istragu u odnosu na podnositelja zahtjeva i sedam drugih osoba optuženih za genocid (članak 119. Kaznenog zakona) na osnovi osnovane sumnje da su od kolovoza 1991. do rujna 1994. godine sudjelovali u okupaciji sela Branjih Vrh i progону etničkih Hrvata koji su tamo živjeli.

Dana 27. lipnja 1996. godine Županijski sud u Osijeku izdao je nalog za uhićenje osumnjičenika, uključujući i podnositelja zahtjeva.

Dana 30. prosinca 1996. godine Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku optužilo je podnositelja zahtjeva i jedan broj drugih pojedinaca pred Županijskim sudom u Osijeku za genocid.

Dana 16. lipnja 1997. godine isti je sud naložio da im se sudi u odsutnosti.

Godine 1999. donesena je dopuna Zakona o kaznenom postupku kojom je predviđeno da se ne dosuđuje nikakva naknada u vezi s pritvorom osoba

protiv kojih je kazneni postupak obustavljen temeljem Zakona o općem oprostima iz 1996. godine.

Podnositelj zahtjeva je uhićen dana 12. rujna 2001. godine i stavljen u pritvor na osnovi sumnje da je počinio ratni zločin, kazneno djelo genocida. Pušten je na slobodu dana 29. studenog 2001. godine.

Dana 13. veljače 2002. godine Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku prekvalificiralo je djelo za koje je podnositelj zahtjeva optužen iz genocida u oružanu pobunu.

Dana 16. svibnja 2002. godine Županijski sud u Osijeku obustavio je postupak protiv podnositelja zahtjeva na temelju Zakona o općem oprostima, s obzirom na prekvalifikaciju djela.

Dana 24. svibnja 2002. godine Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku podnijelo je žalbu Vrhovnom sudu protiv naprijed navedene odluke tvrdeći da su prekvalificirali optužbu u odnosu na samo tri okrivljenika, ali ne i u odnosu na podnositelja zahtjeva i da stoga nije bilo osnove za obustavu postupka protiv njega.

Dana 1. rujna 2004. godine Vrhovni sud je ukinuo prvostupanjsku odluku kojom je obustavljen kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva i vratio predmet Županijskom sudu u Osijeku na ponovljeni postupak.

Dana 16. prosinca 2004. godine Županijski sud u Osijeku obustavio je postupak protiv podnositelja zahtjeva, na temelju Zakona o općem oprostima, s obzirom na prekvalifikaciju djela. Protiv te odluke nije uložena žalba i ona je postala pravomoćna.

3. Građanski postupak

Dana 13. listopada 2006. godine podnositelj zahtjeva podnio je građansku tužbu protiv države Općinskom sudu u Belom Manastiru, tražeći naknadu štete zbog toga što je bio u pritvoru od 12. rujna do 29. studenog 2001. godine. Tvrđio je da je kazneni postupak u vezi s kojim je bio pritvoren bio pokrenut na temelju optužbe za genocid i da je državno odvjetništvo prekvalificiralo djelo u oružanu pobunu samo kako bi spriječilo podnositelja zahtjeva i ostale osobe u istoj situaciji da dobiju naknadu štete za to što su bili u pritvoru. U tom se pogledu pozvao na činjenicu da temeljem Zakona o općem oprostima osobe protiv kojih je obustavljen kazneni progon na osnovi toga zakona nemaju pravo na naknadu za to što su bile u pritvoru dok sve druge osobe koje su bile u pritvoru u vezi s kaznenim postupkom koji nije završio osudom imaju pravo na naknadu za to što su bile u pritvoru.

Dana 2. travnja 2008. godine općinski sud je podnositelju zahtjeva dosudio naknadu, našavši da je bio smješten u pritvor u vezi s optužbama za genocid i da stoga Zakon o općem oprostima nije primjenjiv kad se radi o naknadi za pritvor.

Županijski sud u Osijeku po žalbi je preinačio ovu presudu dana 2. listopada 2008. godine. Mjerodavni dio odluke glasi kako slijedi:

“Prvostupanjski sud je zanemario da se osnovanost lišenja slobode ocjenjuje s obzirom na krajnji ishod postupka, a ne s obzirom na pravnu osnovu pritvaranja, te bez obzira koje se kazneno djelo tužitelju stavljalo na teret u razdoblju provedenom u pritvoru.

Budući je protiv tužitelja obustavljen kazneni postupak primjenom Zakona o općem oprostima zbog kaznenog djela oružane pobune počinjeno u vremenskom razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine, po shvaćanju ovog suda tužitelju ne propada pravo na naknadu štete niti za jedan vid štete zbog neutemeljenog uhićenja (članak 484. (a) Zakona o kaznenom postupku).”

Dana 10. studenog 2008. godine podnositelj zahtjeva je podnio ustavnu tužbu protiv presude Županijskog suda u Osijeku od 2. listopada 2008. godine.

Tvrdio je da je Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku prekvalificiralo djelo 2002. godine u djelo oružane pobune samo kako bi ga spriječilo da dobije naknadu u vezi s tim što je 2001. godine bio u pritvoru. Tvrdio je da je u vrijeme kad je bio u pritvoru bio okrivljen za genocid i da stoga nije bio primjenjiv Zakon o općem oprostima u odnosu na njegovo pravo na naknadu u vezi s tim što je bio u pritvoru.

Nadalje prigovara da mu je dva puta suđeno u odnosu na isto djelo zbog toga što je kazneni postupak protiv njega prvo obustavljen 1997. godine, a onda ponovno 2004. godine.

Dana 27. listopada 2010. godine Ustavni sud je odbio kao neosnovanu ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva u odnosu na prigovore koji se odnose na njegovo pravo na naknadu. Glede prigovora da mu se dva puta sudilo, Ustavni sud je presudio da nije mogao ispitati taj prigovor jer nije imao nikakvu vezu s građanskim postupkom koji je pokrenuo podnositelj zahtjeva.

B. Mjerodavno domaće pravo

Mjerodavni dio Općeg krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 53/1991 i 31/1993 – cjelovita verzija – na snazi do 31. prosinca 1997. godine) glasi:

Genocid

Članak 119.

„Tko u namjeri da potpuno ili djelomično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku skupinu naredi da se članovi skupine ubijaju ili da im se nanose teške tjelesne ozljede ili da im se teško narušava tjelesno ili duševno zdravlje, ili da se stanovništvo prinudno raseljava ili da se skupina stavi u takve životne uvjete koji bi doveli do njezina potpuna ili djelomična istrebljenja ili da se primijene mjere kojima se sprečava rađanje između pripadnika skupine, ili da se provodi prinudno preseljavanje djece u

drugu skupinu ili tko u istoj nakani počini neko od navedenih djela, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili kaznom zatvora od dvadeset godina.“

Oružana pobuna

Članak 235.

„(1) Tko sudjeluje u oružanoj pobuni koja je upravljena protiv ustavnog ustrojstva ili sigurnosti Republike Hrvatske, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine

(2) Organizator ili vođa oružane pobune kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina.“

Mjerodavni dio Zakona o kaznenom postupku donesenog 2. lipnja 1999. godine, te izmijenjenog i dopunjenog 27. listopada 1999. godine („Narodne novine“, br. 58/1999 i 112/1999) glase kako slijedi:

Članak 484. (a)

„Posebni propisi i odluke doneseni kao akti milosti kojima su počinitelji kaznenih djela počinjenih između 17. kolovoza 1990. i 23. kolovoza 1996. pomilovani ili im je dan oprost ne predstavljaju osnovu za primjenu odredaba članka 476. do 484. ovoga Zakona.“

U člancima 476. do 484. bili su navedeni uvjeti i postupci u odnosu na pravo naknade u vezi s pritvorom i kaznama izrečenim u kontekstu kaznenog postupka koji je završio oslobađajućom odlukom ili neosnovanom osuđujućom odlukom.

Mjerodavni dio Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske do 25. rujna 1992. godine („Narodne novine“, br. 58/1992) glasi:

Članak 1.

„Protiv počinitelja krivičnih djela u oružanim sukobima, ratu protiv Republike Hrvatske ili u svezi s tim sukobima, odnosno ratom, počinjenih u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do dana stupanja na snagu ovoga zakona, obustavlja se krivični progon odnosno krivični postupak. Za ta djela krivični progon neće se poduzimati, a krivični se postupak neće pokretati. Ako je krivični postupak pokrenut, sud će postupak obustaviti po službenoj dužnosti. Ako je osoba na koju se odnosi oprost iz stavka 1. ovoga članka lišena slobode, sud će odrediti da se pusti na slobodu.“

Članak 2.

„Ako je osoba na koju se odnosi oprost iz stavka 1. ovog članka lišena slobode, odlukom suda pustit će se na slobodu.“

Članak 3.

„Protiv rješenja iz članka 1. stavka 2. i 3. ovoga Zakona javni tužitelj može podnijeti žalbu u roku od 24 sata od dana dostave rješenja, ako ocijeni da je rješenje protivno članku 2. ovoga Zakona.“

Mjerodavni dio izmjena i dopuna ovoga zakona od 6. lipnja 1995. godine glasi:

„U članku 1., stavku 1. Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske (Narodne novine br. 58/92) riječi "dana stupanja na snagu ovoga Zakona" zamjenjuju se riječima "10. svibnja 1999.“

Mjerodavni dio Zakona o općem oprostima od 24. rujna 1996. godine („Narodne novine“, br. 80/1996) glasi:

Članak 1.

„Ovim se Zakonom daje opći oprost od kaznenog progona i postupka počiniteljima kaznenih djela počinjenih u agresiji, oružanoj pobuni ili oružanim sukobima te u svezi s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobima u Republici Hrvatskoj.

Oprost se odnosi i na izvršenje pravomoćne presude izrečene počiniteljima kaznenih djela iz stavka 1. ovoga članka.

Oprost od kaznenog progona i postupka odnosi se na djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996.“

Članak 2.

„Protiv počinitelja kaznenih djela iz članka 1. ovoga Zakona kazneni se progon neće poduzimati, a kazneni se postupak neće pokretati.

Ako je kazneni progon poduzet, obustavit će se, a ako je kazneni postupak pokrenut, sud će rješenjem postupak obustaviti po službenoj dužnosti.

Ako je osoba na koju se odnosi oprost iz stavka 1. ovoga članka lišena slobode, sud će odrediti da se pusti na slobodu.“

Članak 3.

„Od oprosta za kaznena djela iz članka 1. ovoga Zakona izuzeti su počinitelji najtežih povreda humanitarnog prava koje imaju karakter ratnih zločina i to za kaznena djela genocida iz članka 119., ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120., ratnog zločina protiv ranjenika i bolesnika iz članka 121., ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz članka 122., organiziranja grupe i poticanja na počinjenje genocida i ratnih zločina iz članka 123., protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja iz članka 124., protupravnog oduzimanja stvari od ubijenih i ranjenih na bojištu iz članka 125., upotrebe nedopuštenih sredstava borbe iz članka 126., povrede parlamentara iz članka 127., surovog postupka s ranjenim, bolesnicima i ratnim zarobljenicima iz članka 128., neopravdane odgode repatrijacije ratnih zarobljenika iz članka 129., uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika iz članka 130., poticanja na agresivni rat iz članka 131., zloupotrebe međunarodnih znakova iz članka 132., rasne i druge diskriminacije iz članka 133., utemeljivanja ropskog odnosa i prijevoza osoba u ropskome odnosu iz članka 134., međunarodnog terorizma iz članka 135., ugrožavanja osoba pod međunarodnom zaštitom iz članka 136., uzimanja talaca iz članka 137. Osnovnog krivičnog zakonika Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 31/93. - pročišćeni tekst, 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96.), te kaznenog djela terorizma propisanog odredbama međunarodnog prava.

Od oprosta se izuzimaju počinitelji ostalih kaznenih djela utvrđenih Osnovnim krivičnim zakonom Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 31/93. - pročišćeni

tekst, 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96.) i Krivičnim zakonom Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 32/93. - pročišćeni tekst, 38/93., 28/96., i 30/96.) koja nisu počinjena tijekom agresije, oružane pobune ili oružanih sukoba te nisu u svezi s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobima u Republici Hrvatskoj.

..."

Članak 4.

„Protiv rješenja suda iz članka 2. ovoga Zakona državni odvjetnik ne može izjaviti žalbu ako je sud primijenio oprost u korist počinitelja kaznenih djela za koja se ovim Zakonom daje oprost u okviru pravne kvalifikacije kaznenog djela koju je utvrdio državni odvjetnik.“

PRIGOVORI

1. Podnositelj zahtjeva prigovara na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije ishodu građanskog postupka za naknadu štete.
2. Podnositelj zahtjeva prigovara na temelju članka 4. Protokola br. 7. Konvencije da mu je dva puta suđeno za isto djelo.

PRAVO

1. Podnositelj zahtjeva prigovara da je način na koji su nacionalni sudovi tumačili mjerodavno nacionalno pravo kad su odlučivali o njegovom zahtjevu za naknadu za to što je 2001. godine bio u pritvoru bio protiv načelima poštenog suđenja kako su zajamčena člankom 6., stavkom 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da sud pravično. .. ispita njegov slučaj...“

Sud ponavlja da je prema članku 19. Konvencije njegova dužnost osigurati poštovanje obveza koje su preuzele ugovorne stranke Konvencije. Nije njegov zadatak zauzeti mjesto domaćih sudova.

U ovom su predmetu nacionalni sudovi primijenili mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku i Zakona o općem oprost u dali svoje tumačenje tih odredbi. S tim u vezi Sud ponavlja da je tumačenje i primjena domaćega prava prvenstvena zadaća domaćih vlasti, i to sudova, te sud neće, ako nema proizvoljnosti, svojim tumačenjem zamijeniti njihovo (vidi predmet *Tejedor García protiv Španjolske*, 16. prosinca 1997., stavak 31., *Izješća o presudama i odlukama 1997-VIII*). Tako je uloga Suda ograničena na provjeru jesu li učinci takvoga tumačenja u skladu s Konvencijom (vidi, *Miragall Escolano i ostali protiv Španjolske*, br.

38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98 i 41509/98, stavak 33., ECHR 2000-I).

Sud bilježi da su primijenjene odredbe bile na snazi u trenutku kad je podnositelj zahtjeva pritvoren, što znači da nije bilo retroaktivne primjene zakona koja bi bila nepovoljna za podnositelja zahtjeva. Nadalje, nalazi nacionalnih sudova da su mjerodavne odredbe one koje su bile primjenjive u odnosu na djelo za koje je podnositelj zahtjeva optužen u trenutku kad je postupak obustavljen, a ne one u odnosu na vrijeme kad je pritvoren, ne čine se proizvoljnim ili očigledno nerazumnim. Nije niti potkrijepljeno dokazima da bi prekvalificiranje djela bilo učinjeno s namjerom da se podnositelja zahtjeva liši naknade za pritvor.

Slijedi da je ovaj prigovor očigledno neosnovan i da ga treba odbiti na temelju članka 35., stavaka 3. (a) i 4. Konvencije.

2. Podnositelj zahtjeva prigovara i da mu je dva puta suđeno. Pozvao se na članak 4. Protokola br. 7. uz Konvencije koji glasi kako slijedi:

“1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.

3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. Konvencije.“

Sud primjećuje da je prvi kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva obustavljen 27. siječnja 1997. godine a drugi 16. prosinca 2004. godine, dok je ovaj zahtjev podnesen Sudu dana 8. prosinca 2010. godine.

S tim u vezi Sud također primjećuje da je ustavna tužba podnositelja zahtjeva podnesena dana 10. studenog 2008. godine u kontekstu građanskog postupka kojim je podnositelj zahtjeva tražio naknadu u odnosu na to što je bio u pritvoru. Iako je podnositelj zahtjeva prigovorio u svojoj ustavnoj tužbi u vezi sa svojim pravom da mu se ne sudi dva puta, Ustavni sud je odbio ispitati prigovor jer se o toj stvari nije rješavalo u građanskom postupku o kojemu je bilo riječ. Stoga odluka Ustavnog suda od 27. listopada 2010. godine nije povezana s bilo kojim pitanjem koje se tiče kaznenog postupka obustavljenog 1997., odnosno 2004. godine.

Slijedi da je ovaj zahtjev podnesen izvan roka, i da ga treba odbiti u skladu sa člankom 35., stavicama 1. i 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Utvrdjuje da je zahtjev nedopušten.

Søren Nielsen
tajnik

Anatolij Kovler
predsjednik